

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศ ระดับมัธยมศึกษา

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

-

ชื่อนักวิจัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

2559

ประเภทของงานวิจัย

ประถม-มัธยมศึกษา

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มอบหมายให้ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นดำเนินการวิจัย งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตร สื่อการสอน ผู้สอน ผู้เรียน และความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นรวมถึงปัญหาในด้านต่างๆ และความเชื่อมโยงระหว่างช่วงชั้นการศึกษา เพื่อเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือสถานศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 333 แห่ง จากทุกภูมิภาคทั่วประเทศซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนจีนที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ ความถี่ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษามีการเปิดสอนภาษาจีนกันอย่างแพร่หลาย และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แม้สถานศึกษาจะมีระบบการดำเนินงานด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละด้านอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามประเภทของสถานศึกษา แต่จากปัญหาที่สถานศึกษาต่างๆ สะท้อนมานั้น พบว่า การดำเนินงานในแต่ละด้านยังคงมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนภาษาจีน เช่น ปัญหาผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาจีน ปัญหาในการใช้หลักสูตรแกนกลางฯ ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการเปิดสอนภาษาจีนในแต่ละช่วงชั้นการศึกษา ปัญหาเรื่อง

สื่อการสอนที่ขาดแคลนและไม่ทันสมัย ปัญหาเรื่องจำนวนและคุณภาพของครูอาสาสมัครชาวจีน ปัญหาเรื่องทัศนคติต่อการเรียนภาษาจีนและพฤติกรรมการเรียนภาษาจีนของนักเรียน ตลอดจนปัญหาการขาดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในยังขาดประสิทธิภาพ แต่โดยภาพรวมแล้วสามารถสรุปได้ว่าระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัศึกษามีปัญหาในเชิงคุณภาพมากกว่าในเชิงปริมาณ ส่วนด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือด้านผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนภาษาจีน ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนนั้นจึงควรมุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาในเชิงคุณภาพและให้ความสำคัญกับผู้สอนและผู้เรียนมากขึ้น นอกจากนี้ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหา โดยบูรณาการแนวทางการแก้ไขปัญหาเข้าด้วยกันทุกด้าน และจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง และจริงจังเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาทั้งระบบให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

📌 คำสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนภาษาจีน, การบริหารจัดการ, การเชื่อมโยง, หลักสูตร, สื่อการสอน, ผู้สอน, ผู้เรียน, ความร่วมมือ, ปัญหาและอุปสรรค

📌 ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

นับตั้งแต่การก้าวเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 สาธารณรัฐประชาชนจีน (ประเทศจีน) มีการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้ประเทศจีนมีความเจริญก้าวหน้าและสามารถก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของโลกได้ในเวลาอันรวดเร็ว ในฐานะของการเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก ประเทศจีนมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากต่อการส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและการค้าการลงทุน ประกอบกับจำนวนประชากรและจำนวนผู้บริโภคที่มากเป็นอันดับ 1 ของโลก (จำนวน 1,367 ล้านคน ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2557) ทำให้ประเทศจีนกลายเป็นตลาดที่ใหญ่และมีอำนาจการซื้อสูงที่สุดที่ทั่วโลกจับจ้อง ปัจจุบันประเทศจีนมีการค้าการลงทุนและความร่วมมือในด้านต่างๆ จำนวนมากกับนานาประเทศทั่วโลก การติดต่อสื่อสารและไปมาหาสู่ระหว่างกันจึงมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น สิ่งสำคัญที่จะเข้ามามีบทบาทอย่างมากก็คือภาษาจีน ซึ่งขณะนี้ทั่วโลกให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างแพร่หลายทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนรู้ภาษาจีนนอกจากจะช่วยให้เราสามารถติดต่อสื่อสารกับชาวจีนได้โดยตรงแล้ว ยังช่วยให้เรามีความเข้าใจชาวจีนและวัฒนธรรมความเป็นจีนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการค้าการลงทุนและความร่วมมือระหว่างกัน ดังนั้น ภาษาจีนจึงเป็นภาษาที่มีความสำคัญยิ่งในโลกปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในอนาคต

สำหรับในประเทศไทย ตั้งแต่ที่ประเทศไทยกับประเทศจีนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ทั้งสองประเทศก็มีความสัมพันธ์อันดีมาโดยตลอด ทั้งนี้ เนื่องจากพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศและมีการเสด็จเยือนประเทศจีนบ่อยครั้ง ประกอบกับการเดินทางเยือนของผู้นำระดับสูงระหว่างสองประเทศ ซึ่งเป็นผลให้เกิดความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนในหลายระดับและหลายมิติอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา และเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัดว่ามีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางเข้ามาเที่ยว

ประเทศไทยมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จากสถิติของกรมการท่องเที่ยว ในปี พ.ศ. 2558 ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยคิดเป็น 1 ส่วน 4 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดของประเทศไทยโดยมีจำนวนมากถึง 7,934,791 คน ซึ่งมากกว่าปี พ.ศ. 2557 กว่าเท่าตัว และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ ความร่วมมือที่ถูกจับตามองมากที่สุดระหว่างสองประเทศ ณ ขณะนี้ก็คือโครงการความร่วมมือรถไฟไทย - จีน โครงการดังกล่าวเป็นการร่วมทุนสร้างทางรถไฟเชื่อมระหว่างจีนกับไทย ซึ่งเมื่อสร้างแล้วเสร็จ ก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในด้านความร่วมมือระหว่างสองประเทศ และแนวโน้มที่ชาวจีนจะหลั่งไหลเข้ามาในประเทศไทยก็จะมีมากขึ้นด้วยในตลาดแรงงานจึงมีความต้องการบุคลากรที่รู้ภาษาจีนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และหากประเทศไทยไม่มีการเตรียมความพร้อมทางด้านภาษาจีน ก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ตามมาในอนาคต ดังนั้น สังคมไทยจึงต้องให้ความสำคัญกับภาษาจีนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไทยเองก็ตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญของภาษาจีนในสังคมไทยมาโดยตลอด โดยอนุญาตให้เปิดสอนภาษาจีนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 แต่ในสมัยนั้นยังเปิดสอนไม่ครบทุกระดับชั้นการศึกษา กระทั่งปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน ประกาศให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนได้ทุกระดับชั้นการศึกษา (ศูนย์จีนศึกษาจุฬาฯ , 2551) และมีพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน เห็นได้ชัดว่าสถานศึกษาทุกระดับในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนกันอย่างแพร่หลาย เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน จนทำให้ผู้เรียนภาษาจีนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันมีชาวไทยที่เรียนภาษาจีนมากถึง 863,056 คนทั่วประเทศ (ข้อมูลจากการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศที่สอง เฉพาะภาษาจีนวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2556) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และนโยบายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างต่อเนื่อง เช่น แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พ.ศ. 2549-2553) และนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาจีนในปี พ.ศ. 2557 โดยหน่วยงานในแต่ละระดับการศึกษามีการกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย และแนวทางดำเนินงานตามยุทธศาสตร์หลักของกระทรวงศึกษาธิการ

ในส่วนของการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยนั้นเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 หลังจากที่รัฐบาลมีมติให้โรงเรียนเอกชนสอนภาษาต่างประเทศ รวมถึงภาษาจีนได้อย่างเสรี ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ภาษาจีนก็ถูกจัดให้เป็นหนึ่งในวิชาของแผนการเรียนศิลป์ภาษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และในปี พ.ศ. 2541 ภาษาจีนยังได้รับการบรรจุให้เป็นหนึ่งในภาษาต่างประเทศที่นักเรียนใช้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ (ศูนย์จีนศึกษา จุฬาฯ, 2551) เมื่อเทียบกับระดับประถมศึกษาและระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาถือว่าเริ่มต้นช้ากว่ามาก แต่ก็นับเป็นระดับการศึกษาที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาอย่างมาก สพฐ. จึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนขึ้นในปี พ.ศ. 2550 ตามยุทธศาสตร์หลักของกระทรวงศึกษาธิการ และมีการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการสอนภาษาจีนในนโยบายการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2557 ส่งผลให้ในปัจจุบันมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีนจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค มีการเปิดสอนทั้งในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 นอกจากนี้ จากสถิติของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) พบว่าจำนวนผู้สมัครสอบวิชาความถนัดทางภาษาจีน (PAT 7.4) มีจำนวนมากกว่าผู้สมัครสอบวิชาภาษาต่างประเทศอื่นๆ ในทุกครั้งที่มีการสอบ และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยในการสอบ GAT/PAT ครั้งที่ 1/2559 มีจำนวนผู้สมัครสอบวิชาความถนัดทางภาษาจีนมากถึง 23,043 คน แสดงให้เห็นว่าจำนวนผู้เรียนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีนและจำนวนผู้เรียนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วนั้น

ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาการจัดการเรียนการสอนในด้านต่างๆตามมามากมาย ดังจะเห็นได้จากผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยเรื่อง “การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยระดับประถม-มัธยมศึกษา” ของศูนย์จีนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการสำรวจที่ครอบคลุมโรงเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษาทั่วประเทศในด้านต่างๆ อย่างละเอียด จากการศึกษา พบว่า การเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถม-มัธยมศึกษาของประเทศไทยยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาเรื่องหลักสูตรการสอนที่ไม่ชัดเจน และไม่เหมาะสมกับผู้เรียนชาวไทย ปัญหาด้านจำนวนและคุณภาพของครูสอนภาษาจีน และ ปัญหาด้านความไม่ต่อเนื่องกับระดับการศึกษาอื่นๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับประถม-มัธยมศึกษาอย่างมาก แต่งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาทั้งในระดับประถมและมัธยมศึกษา ข้อมูลในบางส่วนไม่ได้แยกออกให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งในความเป็นจริง การเรียนการสอนในระดับประถมและมัศึกษามีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้งในแง่ของหลักสูตร สารการเรียนรู้ ผู้เรียน และการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น และหลังจากงานวิจัยดังกล่าว ก็มีผู้ที่สนใจศึกษาวิจัย การเรียนการสอนภาษาจีนเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาอยู่บ้าง แต่มีจำนวนไม่มาก และทั้งหมดก็เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะกลุ่มโรงเรียนในพื้นที่หนึ่งๆ หรือเขตพื้นที่การศึกษาหนึ่งๆ ไม่ได้ครอบคลุมการศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งประเทศนอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ครูสอนภาษาจีนในระดับมัศึกษาก่อนการวิจัยในเบื้องต้น พบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังคงประสบปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในหลายๆ ด้านแตกต่างกันไปตามสภาพของสถานศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนของสถานศึกษา

จากเหตุผลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การศึกษาวิจัยสภาพการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างต่อเนื่องนั้นมีความจำเป็นมาก เพื่อไม่ให้เกิดการขาดช่วง และช่วยให้หน่วยงานรัฐทราบปัญหาและสามารถกำหนดแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป ด้วยเหตุนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงมอบหมายให้ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย โดยศึกษาวิจัยแยกการวิจัยในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาออกจากกัน เพื่อให้เห็นปัญหาของแต่ละระดับที่ชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับในระดับมัศึกษานั้น จะเป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในด้านต่างๆ แล้วสรุปผลการศึกษาและเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายให้แก่รัฐบาลเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาของระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยและความเชื่อมโยงระหว่างช่วงชั้นการศึกษา
3. เพื่อเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยโดยการสำรวจสถานศึกษาที่อยู่ในจังหวัดตัวแทนแต่ละภูมิภาค รวมทั้งสถานศึกษาตัวแทนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร
2. สังเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย และศึกษาความ

เชื่อมโยงระหว่างช่วงชั้นการศึกษา

📖 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา/ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย พบว่า การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมีประวัติมายาวนาน นับตั้งแต่โรงเรียนจีนแห่งแรกในประเทศไทยก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2325 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พ.ศ. 2325-2352) เส้นทางในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนกว่าสองศตวรรษที่ผ่านมา มีทั้งยุคที่รุ่งเรืองเฟื่องฟูจนถึงยุควิกฤติล้มลุกคลุกคลาน ดังนั้น จึงไม่ได้ราบรื่นและมีการขาดช่วงไปบ้าง เนื่องจากในอดีตภาษาจีนถูกโยงโย่เข้ากับการเมือง โดยเฉพาะในยุคชาตินิยมไทยและในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จนเป็นเหตุให้การเรียนการสอนภาษาจีนต้องถูกควบคุมอย่างเข้มงวดเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตาม ด้วยสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับการผงาดขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของประเทศจีน ทำให้ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีความสำคัญอย่างมาก ส่งผลให้เกิดกระแสนิยมเรียนภาษาจีนไปทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย และปัจจุบันก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยได้กลับมาสู่ยุครุ่งเรืองอีกครั้ง สำหรับการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุคตามพัฒนาการของการเรียนการสอนภาษาจีน ดังนี้

1. ยุคเริ่มต้น
2. ยุควิกฤติ
3. ยุครุ่งเรือง

📖 วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาของระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามถามครูสอนภาษาจีนของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีการเรียนการสอนภาษาจีน สำหรับขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 รวมถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากเว็บไซต์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา

2. ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีการเรียนการสอนภาษาจีนทั่วประเทศซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนรัฐจำนวน 549 แห่งตามรายชื่อที่ได้รับความอนุเคราะห์จาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โรงเรียนเอกชนจำนวน 139 แห่งและโรงเรียนจีนจำนวน 19 แห่งตามรายชื่อที่ได้รับความอนุเคราะห์จาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) โรงเรียนละ 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ศึกษาสภาพและปัญหาของระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนใน

โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการเติมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ได้แก่ ชื่อและที่อยู่ของสถานศึกษา และปีที่เริ่มเปิดสอนภาษาจีน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน และด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น แบบสอบถามในส่วนนี้มีทั้งที่เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ซึ่งบางข้อสามารถตอบได้หลายข้อ และแบบเติมข้อมูล เช่น จำนวนตัวเลข หรือข้อมูลอื่นๆ

ตอนที่ 3 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เกี่ยวกับระดับของปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน เช่นเดียวกัน ส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งผู้ทำแบบสอบถามสามารถเขียนพรรณนาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาได้

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

(1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา รวมถึงการโทรศัพท์สัมภาษณ์ครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเพื่อทราบสภาพและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในชั้นเบื้องต้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

(2) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดการจัดการเรียนการสอน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและครอบคลุมสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา

(3) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปนำเสนอต่อคณะผู้วิจัยในโครงการฯ เพื่อตรวจพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

(4) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของคณะผู้วิจัย และแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(5) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน -เดือนตุลาคม 2558 โดยศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 707 แห่งทั่วประเทศทางไปรษณีย์ พร้อมกับหนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสอบถามจากครูสอนภาษาจีนหรือหัวหน้ากลุ่มสาระภาษาจีนและให้ส่งแบบสอบถามที่ทำเสร็จแล้วกลับมายังศูนย์จีนศึกษาทางไปรษณีย์ ผลปรากฏว่ามีโรงเรียนที่ส่งแบบสอบถามกลับทั้งสิ้น 333 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.10 ของโรงเรียนทั้งหมด ในจำนวนนี้แบ่งเป็นแบบสอบถามจากโรงเรียนรัฐ 274 แห่ง โรงเรียนเอกชน 48 แห่ง และโรงเรียนจีน 11 แห่ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังโทรศัพท์สัมภาษณ์โรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามและไม่ได้ส่งแบบสอบถามกลับมา โดยใช้วิธีการสุ่มอีก 20 แห่ง เพื่อสอบถามประเด็นปัญหาเพิ่มเติม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามทั้งหมด แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาด้วยการจัดกลุ่มและการแจกแจงความถี่

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในแต่ละด้านด้วยการจัดกลุ่ม การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคำถามในแต่ละข้อและแต่ละด้าน (เกณฑ์การแปลผลระบุในบทที่ 4) และวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้วยการจัดกลุ่มข้อเสนอแนะและแจกแจงความถี่เป็นข้อๆ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยเชื่อมโยง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษามีการเปิดสอนภาษาจีนกันอย่างแพร่หลาย และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แม้สถานศึกษาจะมีระบบการดำเนินงานด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละด้านอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามประเภทของสถานศึกษา แต่จากปัญหาที่สถานศึกษาต่างๆ สะท้อนมานั้น พบว่า การดำเนินงานในแต่ละด้านยังคงมีปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนภาษาจีน เช่น ปัญหาผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาจีน ปัญหาในการใช้หลักสูตรแกนกลางฯ ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการเปิดสอนภาษาจีนในแต่ละช่วงชั้นการศึกษา ปัญหาเรื่องสื่อการสอนที่ขาดแคลนและไม่ทันสมัย ปัญหาเรื่องจำนวนและคุณภาพของครูอาสาสมัครชาวจีน ปัญหาเรื่องทัศนคติต่อการเรียนภาษาจีนและพฤติกรรมการเรียนภาษาจีนของนักเรียน ตลอดจนปัญหาการขาดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัศึกษานั้นยังขาดประสิทธิภาพ แต่โดยภาพรวมแล้วสามารถสรุปได้ว่าระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัศึกษามีปัญหาในเชิงคุณภาพมากกว่าในเชิงปริมาณ ส่วนด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือด้านผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนภาษาจีน ดังนั้น ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนนั้นจึงควรมุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาในเชิงคุณภาพและให้ความสำคัญกับผู้สอนและผู้เรียนมากขึ้น นอกจากนี้ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหา โดยบูรณาการแนวทางการแก้ไขปัญหาเข้าด้วยกันทุกด้าน และจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง และจริงจังเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาทั้งระบบให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาต่างๆ ของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับมัธยมศึกษา สามารถสรุปผลและเสนอข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาในแต่ละด้านได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีน พบว่า สถานศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนตามวงจร PDCA อย่างครบถ้วนทุกด้านมีการวางแผนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนตามนโยบายของ สพฐ. หรือ สช. เป็นหลักประกอบกับนโยบายของสถานศึกษาเองและกลุ่มสถานศึกษา และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ซึ่งส่วนใหญ่ครูสอนภาษาจีนจะเป็นผู้รับผิดชอบหลัก มีการดำเนินงานตามแผนในด้านต่างๆและมีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่างๆ ส่วนการสำรวจปัญหาในด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารของสถานศึกษาจำนวนหนึ่งยังคงไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาจีนเท่าที่ควร โดยเฉพาะโรงเรียนรัฐ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารยังไม่เข้าใจ

บริบทและความสำคัญของภาษาจีนในสังคมปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนของสถานศึกษาขาดความต่อเนื่อง แม้ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการและ สพฐ. จะมีการออกนโยบายและยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาจีนของหน่วยงานรัฐแต่จากปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านโยบายหรือยุทธศาสตร์ดังกล่าว ยังไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ แม้สถานศึกษาส่วนมากจะมีระบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีนตามวงจร PDCA แต่บางส่วนยังมีปัญหากระบวนการบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งพบได้ในสถานศึกษาทุกประเภทหากทั้งสองปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังอาจจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนของประเทศไทยทั้งระบบในระยะยาว

2. ด้านหลักสูตร

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านหลักสูตรภาษาจีน พบว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่เปิดสอนภาษาจีน ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงชั้น และประเภทของสถานศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีสถานศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีนมากกว่าร้อยละ 85 และส่วนใหญ่เปิดครบทุกชั้นปี โรงเรียนรัฐส่วนใหญ่เน้นวิชาภาษาจีนพื้นฐาน โดยจัดเป็นวิชาเลือก จำนวน 1-2 คาบ/สัปดาห์ โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่เน้นวิชาภาษาจีนพื้นฐาน โดยจัดเป็นวิชาบังคับ จำนวน 1-2 คาบ/สัปดาห์ ส่วนโรงเรียนจีนทุกแห่งเน้นวิชาภาษาจีนพื้นฐานควบคู่กับวิชาทักษะทางภาษาโดยจัดเป็นวิชาบังคับ จำนวน 3-10 คาบ/สัปดาห์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับแผนการเรียนศิลป์ภาษาจีน มีสถานศึกษาที่เปิดสอนมากกว่าร้อยละ 68 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนรัฐและเอกชน วิชาที่เรียนมีความหลากหลาย แต่เน้นภาษาจีนพื้นฐานควบคู่กับวิชาทักษะทางภาษา จำนวน 5-10 คาบ/สัปดาห์ สำหรับแผนการเรียนอื่นๆ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการเปิดสอนภาษาจีนน้อยลง โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนจีน ส่วนมากเป็นโรงเรียนรัฐที่เปิดสอน ซึ่งเน้นวิชาภาษาจีนพื้นฐาน โดยจัดเป็นวิชาเลือก จำนวน 1-2 คาบ/สัปดาห์ และจากจำนวนของโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีนที่ลดน้อยลงตามช่วงชั้นที่สูงขึ้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการเรียนภาษาจีนระหว่างช่วงชั้น อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมด้านภาษาจีนที่หลากหลายเพื่อเสริมหลักสูตรให้แก่นักเรียนทุกช่วงชั้น

3. ด้านสื่อการสอน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านสื่อการสอนภาษาจีน พบว่า ในส่วนของแบบเรียนมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงชั้น และประเภทของสถานศึกษา ในโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน นิยมใช้แบบเรียน “สัมผัสภาษาจีน” เป็นหลักในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (แผนการเรียนอื่น) แต่แผนการเรียนศิลป์ภาษาจีนจะเลือกใช้แบบเรียนหลายเล่มควบคู่กัน เนื่องจากมีรายวิชาและจำนวนคาบเรียนค่อนข้างมาก สำหรับโรงเรียนจีนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีการเลือกใช้แบบเรียนที่แตกต่างกันไปตามแต่ละโรงเรียน ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแผนการเรียนศิลป์ภาษาจีนส่วนใหญ่จะเลือกใช้แบบเรียนหลายเล่มควบคู่กัน ในส่วนของสื่อการสอนอื่นๆ พบว่า สถานศึกษาส่วนมากมีความพร้อมในด้านสื่อการเรียนการสอนเสริม และมีหนังสือเสริมความรู้ในห้องสมุด แต่ก็มีสถานศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่ยังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนเสริม และจากการสำรวจปัญหาด้านสื่อการสอนภาษาจีนยังพบอีกว่า สถานศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องขาดแคลนสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และห้องปฏิบัติการสอนภาษาจีนมากที่สุด เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อ โดยเฉพาะโรงเรียนรัฐและโรงเรียนจีน แสดงให้เห็นว่าการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนเสริมยังคงเป็นปัญหาสำคัญอย่างมาก นอกจากนี้ จากการสำรวจยัง พบว่า สื่อการสอนที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถสนองตอบผู้เรียนได้เท่าที่ควร ในขณะที่ผู้สอนเห็นว่าสื่อการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนใจในการเรียนภาษาจีนมากขึ้น

และช่วยให้เพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนได้ดียิ่งขึ้นด้วย ในอีกแง่หนึ่ง สื่อการสอนที่ดีและทันสมัยจะมีส่วนช่วยให้ผู้สอนสามารถสอนภาษาจีนได้ดียิ่งขึ้นเช่นกัน

4. ด้านผู้สอน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านผู้สอนภาษาจีน พบว่า ในส่วนของจำนวนและประเภทของผู้สอน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกประเภทที่มีการเรียนการสอนภาษาจีน ส่วนมากจะมีทั้งครูชาวไทยและครูชาวจีน ในจำนวนนี้ครูชาวไทยส่วนใหญ่เป็นครูประจำ ครูชาวจีนส่วนใหญ่เป็นครูอาสาสมัคร และสัดส่วนของครูชาวไทยจะน้อยกว่าครูชาวจีน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาทุกประเภท ส่วนใหญ่ขาดแคลนครูชาวไทย และมีการพึ่งพาครูชาวจีนมากกว่า นอกจากนี้ในโรงเรียนรัฐและเอกชน 1 แห่ง จะมีครูสอนภาษาจีนประมาณ 1-3 คน ส่วนโรงเรียนจีนส่วนมากจะมีครูสอนมากกว่า 10 คน และภาระงานสอนของครูในแต่ละโรงเรียนจะแตกต่างกันไปตามจำนวนครูที่มี แต่โดยรวมแล้วภาระงานสอนของครูส่วนมากต่ำกว่าหรือเท่ากับ 18 คาบต่อสัปดาห์ แสดงว่าครูสอนภาษาจีนในโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในส่วนของคุณภาพผู้สอน ครูชาวไทยและครูชาวจีนในสถานศึกษาทุกประเภทส่วนมากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาจีน อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจปัญหาในด้านผู้สอนกลับ พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือปัญหาเรื่องคุณภาพของครูอาสาสมัครชาวจีน ทั้งทางด้านการสอนและคุณวุฒิ รวมถึงการเปลี่ยนครูอาสาสมัครบ่อย ซึ่งส่งผลให้การเรียนการสอนภาษาจีนขาดความต่อเนื่อง และไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในโรงเรียนรัฐ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาครูชาวไทยที่มีภาระงานอื่นในโรงเรียนค่อนข้างมาก จนไม่มีเวลาพัฒนาด้านงานสอน และสถานศึกษาบางแห่งก็มีปัญหาเรื่องคุณภาพการสอน และคุณวุฒิของครูชาวไทยด้วย

5. ด้านผู้เรียน

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านผู้เรียนภาษาจีน พบว่า จำนวนผู้เรียนมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงชั้น และประเภทของสถานศึกษา ในโรงเรียนรัฐ ภาษาจีนจัดเป็นวิชาเลือกในทุกช่วงชั้น และมีนักเรียนมากกว่าครึ่งหนึ่งเลือกเรียนภาษาจีน โดยมีขนาดชั้นเรียน 30-40 ต่อห้อง ส่วนแผนการเรียนศิลปภาษาจีนส่วนมากมี 1 ห้อง นักเรียนในแต่ละช่วงชั้นมีพื้นฐานภาษาจีนที่ไม่เท่ากันจึงต้องจัดให้เริ่มต้นเรียนใหม่ ในโรงเรียนเอกชน ภาษาจีนจัดเป็นวิชาบังคับในทุกช่วงชั้น โดยมีขนาดชั้นเรียน 20-30 คนต่อห้อง ส่วนแผนการเรียนศิลปภาษาจีนส่วนมากมี 1 ห้อง แม้นักเรียนในแต่ละช่วงชั้นจะมีพื้นฐานต่างกัน แต่ส่วนมากจัดให้เรียนต่อเนื่องจากช่วงชั้นก่อนหน้า ส่วนโรงเรียนจีนภาษาจีนจัดเป็นวิชาบังคับในทุกช่วงชั้นเช่นกัน โดยมีขนาดชั้นเรียน 20-30 คนต่อห้อง ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 30-40 คนต่อห้อง ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกแผนการเรียนส่วนแผนการเรียนศิลปภาษาจีนส่วนมากมี 1 ห้อง แม้นักเรียนในแต่ละช่วงชั้นจะมีพื้นฐานต่างกันแต่ส่วนมากจัดให้เรียนต่อเนื่องจากช่วงชั้นก่อนหน้าเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชน จากการสำรวจปัญหาด้านผู้เรียน ปัญหาที่พบมากที่สุดคือปัญหาเรื่องทัศนคติต่อภาษาจีนและพฤติกรรมการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัญหาในทุกประเภทสถานศึกษา สาเหตุหลักของปัญหาคือคิดว่าภาษาจีนยากเกินไป ไม่มีเป้าหมายของการเรียนภาษาจีน จึงไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของภาษาจีน เป็นผลให้ไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียน นอกจากนี้ อีกปัญหาที่มีความสำคัญมากเช่นกันก็คือ ปัญหาระดับความรู้และพื้นฐานของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้ยากต่อการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากหากจะเริ่มต้นใหม่ ก็จะทำให้ให้นักเรียนที่มีพื้นฐานรู้สึกละอายและไม่อยากเรียน แต่ถ้าหากเรียนต่อเนื่องจากช่วงชั้นก่อนหน้า นักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานมาก่อนก็จะตามไม่ทัน เรียนไม่รู้เรื่องและท้ายที่สุดก็ไม่อยากเรียนต่อเช่นเดียวกัน ดังนั้น ทั้งสองปัญหาดังกล่าวจึงถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุดที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน

6. ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันในด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น พบว่า สถานศึกษาทุกประเภทส่วนมากมีความร่วมมือกับหน่วยงานของไทยและหน่วยงานของจีน หากเป็นหน่วยงานของไทย จะเป็นความร่วมมือกับโรงเรียนในประเภทเดียวกัน โดยโรงเรียนรัฐจะเป็นโรงเรียนศูนย์เครือข่ายๆ แต่โรงเรียนเอกชนและโรงเรียนจีนเป็นโรงเรียนในเครือเดียวกัน และได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนด้านสื่อการสอน ผู้สอน และหลักสูตรค่อนข้างมาก ส่วนความร่วมมือและการสนับสนุนด้านผู้เรียนและทุนการศึกษามีค่อนข้างน้อย หากเป็นหน่วยงานของจีนโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชนมีความร่วมมือกับสำนักงาน HANBAN ห้องเรียนขงจื้อ และสถาบันขงจื้อมากที่สุดโดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนด้านสื่อการสอน ผู้สอน และทุนการศึกษาค่อนข้างมากส่วนความร่วมมือและการสนับสนุนด้านผู้เรียนและหลักสูตรมีค่อนข้างน้อย สำหรับโรงเรียนจีนได้รับการสนับสนุนในทุกๆ ด้านจากหน่วยงานของจีนค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน ยกเว้นด้านผู้เรียนเท่านั้นที่ได้รับการสนับสนุนค่อนข้างน้อย เนื่องจากความร่วมมือด้านผู้เรียนกับหน่วยงานอื่นส่วนมากจะเป็นการส่งตัวแทนนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขัน ซึ่งไม่ได้ประโยชน์กับนักเรียนทุกคน ดังนั้น สถานศึกษาส่วนใหญ่จึงมองว่าความร่วมมือด้านผู้เรียนยังไม่มากเท่าที่ควรนอกจากนี้ จากการสำรวจปัญหาด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น พบว่า สถานศึกษาบางแห่งยังขาดความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกลและไม่ใช่สถานศึกษาชั้นนำแสดงว่าความร่วมมือและความช่วยเหลือในด้านการเรียนการสอนภาษาจีนยังกระจายไม่ทั่วถึงในส่วนของสถานศึกษาที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นอยู่แล้ว ส่วนมากจะเห็นว่ายังไม่ได้รับความร่วมมือมากเท่าที่ควร ยังขาดความต่อเนื่องขาดหน่วยงานที่ช่วยประสานงาน และความร่วมมือยังไม่หลากหลายแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นยังคงมีปัญหา และต้องการให้มีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในทุกด้านๆ ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. ด้านการบริหารจัดการควรมีการติดตามผลจากการดำเนินนโยบายต่างๆ ทบทวนนโยบายและปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงอยู่เสมอ และให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ตระหนักถึงปัญหาในด้านการบริหารจัดการ และให้ความสำคัญด้านการเรียนการสอนภาษาจีนให้มากขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการการเรียนการสอนภาษาจีน ในสถานศึกษาให้ละเอียดและชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษาต่างๆ ได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติที่เหมือนกันและอาจให้สถานศึกษาที่มีระบบการบริหารจัดการที่ดีโดยเฉพาะโรงเรียนศูนย์เครือข่ายการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นต้นแบบ และแนะแนวทางให้กับสถานศึกษาในเครือข่าย หรือสถานศึกษาที่อยู่ใกล้เคียง

2. ด้านหลักสูตร หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้โรงเรียนที่มีความพร้อมเปิดสอนภาษาจีนในทุกระดับชั้น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการเรียนภาษาจีน และควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีสาระการเรียนรู้และมาตรฐานตัวชี้วัดที่สามารถยืดหยุ่นได้อยู่ในระดับปานกลาง เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปรับลดและเพิ่มได้ตามสภาพความเป็นจริง พร้อมทั้งจัดทำตัวอย่างแผนการสอนคู่มือครู และแบบเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตร และควรพิจารณาจัดทำหลักสูตรเฉพาะของแผนการเรียนศิลป์ภาษาจีน โดยกำหนดสาระการเรียนรู้และมาตรฐานตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับเนื้อหาของการสอบเข้ามหาวิทยาลัย และต่อเนื่องกับการเรียนในระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรเชิญผู้เชี่ยวชาญมาอบรมวิธีการปรับใช้หลักสูตรให้แก่ครูใหม่หรือสถานศึกษาที่เพิ่งเริ่มเปิดสอนภาษาจีนด้วย

3. ด้านสื่อการสอน หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณในการสร้างห้องปฏิบัติการทางภาษาจีนที่มีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พื้นฐานให้แก่สถานศึกษาที่เปิดสอนภาษาจีน เพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนได้อย่างเท่าเทียม และมี

คุณภาพมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ควรร่วมมือกับหน่วยงานด้านการศึกษาของประเทศจีน เพื่อผลิตสื่อการสอนภาษาจีนที่ทันสมัย มีความหลากหลายน่าสนใจ สอดแทรกวัฒนธรรมจีนและเข้ากับบริบทของผู้เรียนชาวไทย โดยควรจะเป็นสื่อการสอนที่ ประกอบแบบเรียนซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางฯ

4. ด้านผู้สอน หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งผลิตครูชาวไทยโดยสร้างแรงจูงใจในการมาเป็นครูสอนภาษาจีนในโรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียนควรมีครูชาวไทยประจำอยู่อย่างน้อย 1-2 คน หรือมีสัดส่วนมากกว่าครูอาสาสมัคร เพื่อลดภาระงานของครูชาวไทย ในขณะที่เดียวกัน ควรลดการพึ่งพาครูอาสาสมัครและต่อรองกับหน่วยงานฝ่ายจีนให้ครูอาสาสมัครอยู่ปฏิบัติงานสอนอย่างน้อย 2 ปี เพื่อลดปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ ควรต้องมีการตรวจสอบคุณสมบัติของครูอาสาสมัครอย่างเข้มงวด โดยหน่วยงานภาครัฐ และสถานศึกษาที่ประสงค์จะรับครูอาสาสมัครจะต้องร่วมมือกัน และมีมาตรการที่ชัดเจน และควรร่วมมือกับ หน่วยงานของจีนเพื่อจัดอบรมความรู้และเทคนิคการสอนให้แก่ครูชาวไทยและชาวจีนอย่างสม่ำเสมอโดยให้ทุนสนับสนุนไปอบรมระยะ สั้นหรือไปศึกษาต่อที่ประเทศจีน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนาตัวเองในเชิงวิชาการอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านผู้เรียน ครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างทัศนคติและแรงจูงใจที่ดีต่อการเรียนภาษาจีน และสร้างความตระหนักถึง ความสำคัญของภาษาจีนแก่นักเรียน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนด้วยการปรับปรุงสื่อและอุปกรณ์การสอนให้ทันสมัย น่าสนใจ สร้างแหล่งเรียนรู้ภาษาจีนที่ให้นักเรียนได้มาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ หรือจัดมหกรรม หรือการแข่งขันทางด้านภาษาจีนให้เป็นที่ รู้จักของคนทั่วไปในสังคม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกที่ภาษาจีนสำคัญและอยากเรียนรู้ นอกจากนี้ควรให้นักเรียนได้เลือกภาษาจีน ตามความสนใจและความถนัดที่แท้จริง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนที่ดีและควรจะมีการสอบวัดระดับภาษาจีนของผู้เรียนแล้ว แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มตามระดับความรู้โดยไม่ต้องจำกัดว่าจะต้องเรียนในชั้นเรียนปกติ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

6. ด้านความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสำรวจโรงเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือ เบื้องต้น แต่ในระยะยาวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยเองควรสร้างความร่วมมือระหว่างกันอย่างเข้มแข็ง ซึ่งโรงเรียนศูนย์เครือข่ายฯ ถือว่ามีบทบาทอย่างมากเนื่องจากกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ ดังนั้น โรงเรียนศูนย์เครือข่ายฯ ควรจะขยายความร่วมมือ ไปยังโรงเรียนต่างๆ ให้มากขึ้น อีกทั้งต้องสร้างความเข้มแข็งภายในเครือข่ายโดยเพิ่มความร่วมมือให้มีความหลากหลายและต่อเนื่อง และอาจขยายความร่วมมือไปยังโรงเรียนต่างสังกัด เพื่อให้เกิดความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทรัพยากรด้านภาษาจีนระหว่างกัน ส่วน ความร่วมมือกับหน่วยงานของจีน กระทรวงศึกษาธิการควรมีบทบาทที่เป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือกับโรงเรียน ต่างๆ อย่างต่อเนื่องทั่วถึงและส่งเสริมความร่วมมือในทุกๆ ด้าน โดยเน้นในด้านที่ยังขาดการสนับสนุน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้นมีปัญหาในเชิงคุณภาพมากกว่าในเชิงปริมาณ ส่วนด้านที่มีปัญหา มากที่สุดก็คือด้านผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนภาษาจีน ดังนั้น แนวทางใน การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนจึงควรมุ่งเน้นที่การแก้ไขปัญหาในเชิงคุณภาพ และให้ความสำคัญกับผู้สอนและ ผู้เรียนมากขึ้น นอกจากนี้ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหา โดยบูรณาการแนวทางการแก้ไข ปัญหาเข้าด้วยกันทุกด้าน และจะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ระดับมัธยมศึกษาทั้งระบบให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

www.thaiedresearch.org